

Internetconsultatie wijziging Omgevingsregeling eDNA als erkende maatregel Zienswijze Stichting NatuurAlert Nederland

Datum reactie: 16 januari 2025

Advies:

Mw. A.A.J.M. Dillerop-von Piekartz, gemachtigde

Namens het bestuur:

Drs. J.Th. Hoekema, voorzitter en

M. van Vliet, secretaris

Onze stichting erkent het belang van woningisolatie en de wenselijkheid om tot de ontwikkeling van nieuwe methoden voor 'natuurvriendelijk isoleren' te komen.

Bij natuuronvriendelijk handelen bij het isoleren van woningen worden (beschermde) diersoorten in hun bestaan bedreigd. Soms is sprake van onkunde en er kan ook sprake zijn van onwil wanneer eigenaren van gebouwen of uitvoerenden het eigenbelang laten prevaleren boven het belang van natuurbehoud. Nieuwe onderzoeksmethodieken, zoals eDNA bieden onder bepaalde voorwaarden kansen om schade aan diersoorten bij de voorbereiding en uitvoering van woningisolatie op een natuurvriendelijke en mogelijk meer efficiënte manier mede vorm te geven. Een betrouwbare eDNA onderzoeksmethode voor het aantonen van de aanwezigheid van soorten vleermuizen zou zeer nuttig kunnen zijn bij het tegengaan van ernstige aantasting van deze soorten bij grootschalige isolatie.

Uit de toelichting op de internetconsultatie wijziging Omgevingsregeling eDNA komt naar voren dat het Ministerie van VRO, Ministerie van LNV, IPO en VNG de opsporingsmethode eDNA met grote spoed als erkende maatregel op willen nemen in de Omgevingsregeling. Gezien de aard van de tot nu toe uitgevoerde onderzoeken, is dit prematuur en onzorgvuldig.

Er is vooralsnog geen sprake van één eDNA-methode. Ook is onduidelijk door wie de eDNA-methode(n) zullen mogen worden toegepast. De interpretatie van onderzoeksresultaten dient plaats te vinden op basis van gedegen kennis van de ecologische context.

Gezien de aan de isolatiewerkzaamheden verbonden economische belangen, vraagt een gedegen uitvoeringspraktijk om een onafhankelijke positie van de onderzoeker t.o.v. de belanghebbenden.

De uitgevoerde onderzoeken richtten zich op het aantonen van de aanwezigheid van verschillende (niet alle) soorten vleermuizen. Bij de uitvoering van isolatiemaatregelen zijn echter meer diersoorten in het geding, waaronder tal van vogelsoorten.

Het is vooralsnog onduidelijk binnen welke kaders erkenning zal worden verleend aan enige eDNA-methode en hoe het eDNA-onderzoek in de praktijk correct kan worden uitgevoerd.

Binnen de Omgevingswet (voorheen Wet natuurbescherming) is het verstoren en doden van beschermde

doorsoorten verboden. Het gaat hierbij om soorten die worden beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (art. 11.37, eerste lid, Bal), soorten genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn, bijlage II van het Verdrag van Bern en bijlage I van het Verdrag van Bonn (art. 11.46, eerste lid, Bal) en in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in bijlage IX, onder A van het Bal (art. 11.54, eerste lid, Bal). Het verbod vindt zijn grondslag in artikel 5.1, tweede lid, onderdeel g, van de Omgevingswet. Het verbod vindt zijn grondslag in artikel 5.1, tweede lid, onderdeel g, van de Omgevingswet. Als bij onderzoek vleermuizen of vleermuisverblijfplaatsen worden gevonden, dan gelden de natuurregels op grond van Europese Richtlijnen onverkort.

In het verleden werd, voordat spouwisolatie plaats vond, de spouw door het isolatiebedrijf zelf onderzocht met een endoscoop in een aantal spleten in de muur van de woning. Deze methode had tot gevolg dat er zeer veel vleermuizen werden gedood.

Gezien deze misstanden heeft de Raad van State bepaald dat deze methode ontoereikend is om de aanwezigheid van vleermuizen uit te sluiten en dat ecologisch onderzoek volgens het vleermuizenprotocol (NGB, 2021) door een ecologisch deskundige diende te worden uitgevoerd.

Bij aanwezigheid van vleermuizen dient de regel Natuurvriendelijk Isoleren te worden toegepast, waarbij mogelijke ingangen van verblijfplaatsen van vleermuizen door middel van flappen eenzijdig worden afgesloten. De vleermuizen kunnen dan wel naar buiten, maar niet meer invliegen.

De flappen worden door medewerkers van het isolatiebedrijf, die daarvoor een korte cursus moeten volgen, aangebracht.

Deze flappen methode is, voor zover wij hebben kunnen nagaan, niet onderzocht op effectiviteit. Door ondeskundigheid kunnen niet alle openingen afgedekt en/of de flappen niet goed geplaatst zijn.

Nu wordt als vooronderzoek voorgesteld om de methode eDNA in te voeren als 'erkende' maatregel van een soortenmanagementplan voor vleermuizen en het protocol van toepassing te verklaren voor grotere gebieden. Dit met het oog op het 'zo snel mogelijk realiseren van de SMP's' als onderdeel van de landelijke aanpak Natuurvriendelijk isoleren (NVI).

Zoals hiervoor aangegeven zijn de tot nu toe uitgevoerde onderzoeken van Arcadis en Datura nog onvoldoende om te komen tot een valide, algemeen te erkennen eDNA-onderzoeksmethode. Een eerste beschouwing van deze onderzoeken levert een flink aantal kanttekeningen op:

- Niet alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn onderzocht;
- De onderzoeken zijn niet wetenschappelijk uitgevoerd en juridisch getoetst. Er is ook niet één methode van eDNA-onderzoek;
- De ecologisch deskundige die het gehele proces uitvoert dient duidelijk te verklaren dat bij het specifieke uitgevoerde eDNA-onderzoek minimaal wordt voldaan aan de eisen bij protocolonderzoek;
- De aanwezigheid van vleermuizen en andere diersoorten in het dak en de paarverblijfplaats is nauwelijks onderzocht;
- Ten onrechte wordt geconcludeerd dat wanneer uit het onderzoek blijkt dat er geen vleermuisactiviteit is in de spouwmuur, de isolatie zonder meer kan plaats vinden omdat er dan 'strikt genomen geen sprake van overtreding van de Omgevingswet'. Deze redenering is echter niet

- correct, omdat niet wordt onderzocht of de eDNA-methode toepasbaar is voor het uitsluiten van de aanwezigheid van andere beschermde diersoorten;
- De mogelijkheid bestaat dat verblijfplaatsen zijn gemist bij de bemonstering, omdat sommige openingen zoals tussen gevel en kozijn of andere openingen van mogelijke verblijfplaatsen minder zichtbaar zijn;
 - Het doel van het onderzoek was om voldoende woningen te bemonsteren op eDNA om een goede vergelijking te kunnen maken tussen protocolonderzoek en de eDNA-methode. Het ministerie gaat er in haar concept Wijziging Regeling ten onrechte van uit dat de methode eDNA de aanwezigheid van vleermuizen uitsluit. Dit laatste is echter niet correct onderzocht;
 - Het is momenteel (nog) niet bekend hoelang eDNA aanwezig blijft bij een verblijfplaats en hoelang dit eDNA nog detecteerbaar blijft met de hier toegepaste eDNA-bemonsterings- en analysemethoden;
 - Het rapport van Arcadis geeft aan dat niet is gedocumenteerd welke keuzes precies zijn gemaakt voor de eDNA-analyse met betrekking tot primers en PCR-condities en andere laboratoriumvereisten. Deels berust dit op het uitgangspunt van bedrijven dat ze hun marktpositie willen beschermen. Dit betekent dat de resultaten kunnen verschillen als de analyse is uitgevoerd door een ander bedrijf;
 - Wanneer eDNA methoden betere resultaten opleveren dan de methode met het vleermuisprotocol, impliceert dit dat de protocolmethode in zijn algemeenheid niet meer geldt als de vingerende door de overheid vastgesteld onderzoeksmethode;
 - Van de onderzochte methodes is protocolonderzoek de enige methode waarmee (gegeven de huidige stand van de techniek) uitspraken gedaan kunnen worden over de grootte en functie van verblijfplaatsen en e-dna van allen van aanwezigheid en/of aanwezig zijn geweest van vleermuizen;
 - Het is niet mogelijk om met de eDNA sponsmethode of keutelonderzoek vast te stellen of vleermuizen op moment van onderzoek aanwezig zijn, tenzij zij bij een inspectie vleermuizen worden waargenomen
 - Wanneer bij afwezigheid van eDNA of keutels geconstateerd wordt dat er op het moment van bemonsteren geen vleermuizen aanwezig zijn, kan niet gesteld worden dat dit een permanente situatie is. Er zouden dan direct flappen voor alle spouw- en dakopeningen moeten worden geplaatst;
 - Bij isolatieprojecten van individuele woningen kan het voorkomen dat alleen van een tussenwoning onderzocht wordt of er eDNA aanwezig is. Als deze woning door vleermuizen gebruikt wordt, maar de invliegopening zich in een nabijgelegen woning bevindt, dan kan ten onrechte sprake zijn van een negatieve uitslag;
 - Het toepassen van soorten-eDNA is geen gerechtvaardigde uitzondering op het overtreden van de verbodsbepalingen in het Bal. Het is alleen een invulling van de specifieke zorgplicht. Zodra soorten aanwezig zijn bij het uitvoeren van werkzaamheden, is in principe een omgevingsvergunning verplicht;
 - Als er wél vleermuizen of vleermuisverblijfplaatsen worden gevonden, dan gelden onverkort de natuurregels op grond van Europese Richtlijnen.

Op grond van het voorgaande zijn wij verder van mening dat:

- aanvullend onderzoek noodzakelijk is om tot een (uitsluitend) voor vleermuisensoorten erkend

- nieuw onderzoeksprotocol op basis van een eDNA-onderzoeksmethode te besluiten;
bemonstering, rapportage en validatie moeten worden uitgevoerd door een onafhankelijke partij.
In de huidige opzet van het wijzigingsvoorstel lijkt te worden gesuggereerd dat
bemonstering/onderzoek uitgevoerd kan worden door partijen met economisch belang bij de
uitkomst van het onderzoek.